

АРОМЪ
СЕРЪ-АЛУТРОССЪ
1965

19650

ՀԱՒԱՏԱՊԱՏՈՒՄ

ԱՅՆ Է

ՄԱՆԻ ՌԻՍՄՈՒՆԲ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏՈՅ

Ի ՊԵՏ

ՀԱՅԿԵՕՆԵԱՅ ՄԱՆԿԱՆՅ

ԳՐԵՒ

Ի ՄՍԵՐԱՅ ՄԱԿԻՍՏՐՈՍԷ

ԿՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԼԱՂԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ
ՄԱՆԵԼԵԱՆ ԼԵՂԱՆԵՐԻ:

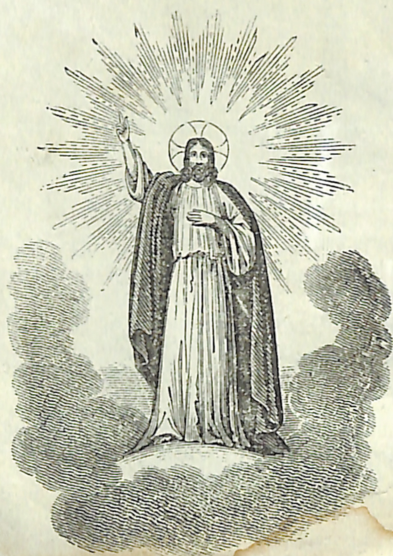
ՉՈՐՐՈՐԿ ՏԻՊ

(Ըստ Երրորդ տպագրութեան անփոփոխ)

Ի ՄՈՍԿՈՒՆ

Въ Университетской типографіи (Катковъ и К°),
на Страстномъ бульварѣ.

1869

«Ես լոյս յաշխարհ եկի. զի ամենայն ոք
հաւատայ յիս, ՚ի խաւարի մի: Գառնէ»:

ՅՎԷ. ԺԲ. 46:

19650

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ

въ С.-Петербургѣ, 17 Октября 1868 года.

Մանունը ուսմանց որ աստըս գոնի
Միտ դիր, մանուկ, լեր և բզզօն:

Արդյ աճմամբ և Հաւատոյ՝

Տեառն Աստուծոյ պաշտօն մատու:

Երկեղած միտք 'ի քեզ թէ կայ,

Զոր ուսանիսդ՝ անդուլ խոկա:

Բաբունապետն հանուրց Յիսուս

Զմանկաին օրհնեալ բզդեռարոյս,

Այդպիսեաց է, ասէ, արժան

Յերկնից հանգչել 'ի յօթեան:

Յուսափափազ փութաւ և դու

Արցորդ նոցուն լինել պարու:

Ե՛քեզ արդ ժամ անմեղ աւուրբ

Հրեշտականալ 'ի վարս 'ի սուրբ:

ՀԱՒԱՏԱՊԱՏՈՒՄ

ԱՅՆ Է

ՄԵՆՐ ՈՒՍՄՈՒՆՔ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏՈՅ

»Ինչպիսիք են մեզ բանք, և դժուարապատում 'ի մեկնել... Պիտոյ է ձեզ ուսանել՝ թէ զի՞նչ են Նշանագիրք սկզբան (Մանր Ուսման) կամ Համարոց Գեղեցիկ) բանիցն Աստուծոյ. և եղերուք կարօտ կաթին, և ոչ հաստատուն կերակրոյ: Զի ամենայն որ կաթընկեր է, տգէտ է բանին արդարութեան. քանզի տղայ է: Այլ կատարելոցն է հաստատուն կերակուր. որոց՝ վասն 'ի չափսն հասանելոյ՝ ճաշակելէքն կիրթ են ընտրութեան բարւոյ և չարի»:

ԵԲՐ. Ե. 11 — 14:

Հ. ՀԱՒԱՏՈՎ, ի՞նչ ես դու:

Պ. Քրիստոնեայ:

Հ. Օ, ի՞նչ շնչանակէ Քրիստոնեայ բառը:

Պ. 'Նշանակէ՝ Քրիստոսի հետեւող կամ հաւատարմող:

Հ. Ո՞րք նախ զրին զայդ անունը՝ Քրիստոսի հաւատացողաց:

Պ. Առաքելք զրին Անտիոք քաղաքումը՝ յետ Քրիստոսի համբարձման *:

Հ. Օ, ի՞նչ ուսուցանէ Քրիստոնեական Սարգսպետութիւնն:

Պ. Ուսուցանէ պաշտել զԱստուած՝ ճշմարիտ Հաւատով, հաստատուն Յուսով, և անկեղծ Սիրով:

* Գործ. Ժ. 20:

ԳԼ. Ե

ՀԱՆՈՒՄ

Հ. Քրիստոնէական հաւատալիքն որ դրուած
ծոյ մէջ պարունակեալ են համառօտիւ:

Պ. Հանդանակի մէջ, որ է հաւատամքն:

Հ. Եսմ զհաւատամքը:

Պ. «Հաւատամք 'ի մի Եստուած՝ Հայր ա-
մենակալ՝ յարարիչն երկնի և երկրի, երեւե-
լեաց և աներևութից:

»Եւ 'ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս յՈր-
դին Եստուծոյ, ծնեալն յԵստուծոյ Հօրէ
միածին, այսինքն յեղութենէ Հօր. Եստուած
յԵստուծոյ, լոյս 'ի լուսոյ, Եստուած ճշմա-
րիտ՝ յԵստուծոյ ճշմարտէ, ծնունդ՝ և ոչ
արարած: Աոյն ինքն 'ի բնութենէ Հօր, որով
ամենայն ինչ եղև յերկինս և 'ի վերայ երկրի,
երևելիք և աներևոյթը:

»Որ յաղաղս մեր մարդկան՝ և վասն մե-
րոյ փրկութեան իջեալ յերկնից՝ մարմնացաւ,
մարդացաւ, ծնաւ կատարեկապէս 'ի Մարիա-
մայ սրբոյ կուսէն՝ Հոգւովն սրբով: Որով

էառ մարմին, հոգի և միտք, և զամենայն որ
ինչ է 'ի մարդ, ճշմարտապէս՝ և ոչ կարծեօք:

»Չարչարեալ՝ խաչեալ՝ թաղեալ՝ յերրորդ
աւուր յարուցեալ. ելեալ յերկինս նովին մար-
մնով՝ նստաւ ընդ աջմէ Հօր:

»Պալոց է նովին մարմնովն և փառօք
Հօր, դատել զկենդանիս և զմեռեալս: Որոյ
թագաւորութեանն ոչ գոյ վախճան:

»Հաւատամք և 'ի սուրբ Հոգին յանկր-
ն և 'ի կատարեալն: Որ խօսեցաւ յօրէնս և 'ի
մարդարէս և յաւետարանս: Որ էջն 'ի Յոր-
դանան, քարոզեաց զառաքեալն. և բնակեցաւ
'ի սուրբսն:

»Հաւատամք և 'ի մի միայն՝ ընդհանրա-
կան և առաքելական եկեղեցի: Ի մի մկրտու-
թիւն: Յապաշխարութիւն: Ի քաւութիւն
և 'ի թողութիւն մեղաց: Ի յարութիւն մե-
ռելոց, 'ի դատաստանսն յաւիտենից հոգւոց
և մարմնոց. յաբքայութիւնն երկնից, և 'ի
կեանսն յաւիտենականս:»

»Իսկ որք ասենն, էր երբեմն՝ յորժամ ոչ
էր Որդի, կամ էր երբեմն՝ յորժամ ոչ էր

սուրբ և ոգին, կամ թէ յօգէից եղեն կամ
յայլմէ հոգիներէ ասեն լինել զՈրդին Աստու-
ծոյ և կամ զսուրբ և ոգին, և թէ փոփոխելի
են կամ այլայլելի, զայնպիսիսն նշովէ կա-
թողիկէ և առաքելական եկեղեցի“:

„Իսկ մեք փառաւորեսցուք որ յառաջ
քան զլաւիտեանս, երկիրպագանելով սրբոյ
Ներրորդութեանն և միոյ Աստուածութեանն
և օր և Որդւոյ և և ոգւոյն սրբոյ. այժմ և
միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն“:

և. Այդ և անգանակդ յոր տեղ սահմանեցաւ.

Պ. Նիկիոյ ժողովոյն մէջ:

և. Ո՞րք ժողովեցան ի Նիկիա:

Պ. Երեք հարիւր տասն և ութ և այրապետք:

և. Վասն էր ժողովեցան նոքա:

Պ. Վասն դատապարտելոյ զԱրիոս հերե-
տիկոսը:

և. Արիոսի հերետիկոսութիւնն ի՞նչ էր:

Պ. Նա ասէր, թէ „և այր Աստուած մեծ է
քան զՈրդի“, ևս թէ „Որդին արա-
րած է“:

և. Օհ և անգանակը ո՞վ բերաւ ի և այաս-
տան:

Պ. Արիստակէս և այրապետն, որ Գրիգորի
Լուսաւորչի կրտսեր (†††) որդին էր:

և. „Իսկ մեք փառաւորեսցուք“ ո՞վ ասաց:

Պ. Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ:

և. Քանի՞ զլսաւոր և աւատալիք կան այդ
և անգանակի մէջ:

Պ. Ինն՝

ա. Գոյութիւն և Սիութիւն Աստուծոյ:
բ. Ներրորդութիւն Աստուածային ան-
ձանց:

գ. Առարչագործութիւն Աստուծոյ և
Նախախնամութիւն:

դ. Մարմնառութիւն Աստուածորդւոյն:
ե. Սիւսանգամ զալուստ նորա:

զ. Իջումն և ոգւոյն Սրբոյ ի Յորդանան:

է. Նկեղեցի Վարիստոսի, և Խորհուրդք
նորա:

ը. Յարութիւն մեռելոց:

թ. Վերջին դատաստան:

Ա. ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

ձ. Պոյուծիւն և Սիուծիւն լստուծոյ՝
ասելով՝ զի՛նչ իմանաս:

Պ. Իմանամ՝ թէ լստուած կայ և մի է:

ձ. լստուած ո՞վ է և ի՛նչ է:

Պ. Երկնի և երկրի ստեղծողն և կառավա-
րողն է, բայց զնորա զինչութիւնը ոչ
մարդ կարող է իմանալ, և ոչ հրեշտակ:

ձ. լստուած ո՞ւր է:

Պ. Օրութեամբ յամենայն տեղիս է, բայց
էութեամբ անպարագրելի է:

ձ. Ուստի՞ զիտես՝ թէ լստուած կայ:

Պ. Երբա՞ծոց վերայ նայելով, և զլստուա-
ծաշունչ զիրքը կարգալով:

ձ. Օ՛րինչ նշանակէ լստաբա՞ բառդ:

Պ. Ստեղծո՞ւած, այսինքն՝ յայլմէ (յո՞րէշէ)
եղած:

ձ. Ո՞ր բանն ասի տրաբա՞:

Պ. Ի՞աց յլստուծոյ՝ ամենայն ինչ արա-
րած է:

ձ. Ո՞րն է լստուածաշունչ զիրքն:

Պ. Հին և նոր Ստակարանն է:

ձ. Ի՛նչ պատճառաւ կոչի լստաբա՞նչ:

Պ. Լ՛յն պատճառաւ՝ որ լստուծոյ շնչով
(այսինքն՝ տրեցո՞ւած) զրուեցաւ և
ոչ մարդկային ուսմամբ:

ձ. Ո՞րք զրեցին զՍտակարանքը:

Պ. Օ՛հին Ստակարանը զրեցին Սարգարէք,
և զնորը՝ Լաքեալք:

ձ. Լստուծոյ անունն ի՛նչ է:

Պ. Ո՛ր Լ՛ն, որ Եբրայեցոց լեզուաւ ասի
Եօֆայ կամ Եհօֆայ:

ձ. Ուստի՞ զիտես զայդ:

Պ. Լստուած ինքն յայտնեց Սովսէս մար-
գարէին՝ ասելով ՝ Լս եմ լստուած
Ո՛ր Լ՛ն *:

ձ. Օ՛րինչ նշանակէ այդ անունդ:

Պ. Նշանակէ. ՝ Լս եմ ինքնագոյ, անփո-
փոխ, անսկիզբն և անվախճան:

ձ. Կա՞ն և այլ անուանք լստուծոյ:

Պ. Կան, որպիսի են՝ Տէր, Տէր Տերանց, Տէր
Լմենակալ, Երարիչ, Ստեղծող, ևն:

Բ. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԱՆՁԱՆՑ

Ն. Եստուածային անձինք քանի՞ են:

Պ. Երեք:

Ն. Ես՞ զնոցա անուանւրք:

Պ. Նայր. Որդի. Նոգի Սուրբ:

Ն. Եստուածային անձինք զանազանի՞ն 'ի միմեանց:

Պ. Եյ՞, զանազանին անձնաւորութեամբ:

Ն. Ի՞նչպէս:

Պ. Եյ՞ և Նօր անձն, այլ և Որդւոյ անձն, և այլ և Նոգւոյն Սրբոյ անձն:

Ն. Բնութեամբ ևս զանազանի՞ն:

Պ. Ոչ. զի են համաբուն, համազոյ, համա-կամ, համազօր, և համափառ:

Գ. ԱՐԱՐՁԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾՈՐԴՈՅ ԵՒ ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ

Ն. „Արարչագործութիւն“ ասելով՝ զի՞նչ իմանաս:

Պ. Իմանամ՝ թէ Եստուած յոչնչէ ստեղծեց զերկինքը և զերկիրը, և ինչ որ կայ նոցա մէջ:

Ն. „Աստիճանաժողովիւն“ ասելով՝ զի՞նչ իմանաս:

Պ. Իմանամ՝ թէ Եստուած զիւր ամենայն ստեղծուածքը իւր խնամովքն պահպանեալ է և պահպանէ:

Դ. ՄԱՐՄՆԱՌՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾՈՐԴՈՅ

Ն. Եստուածային անձանց որն մարմին առաւ և մարդացաւ:

Պ. Երկրորդ անձն, այսինքն Որդին. ուստի է՞ Նա ճշմարտապէս՝ Եստուած կատարեալ, և մարդ կատարեալ:

Ն. Յու՞մէ՞ առաւ Նա մարմին:

Պ. Ի սուրբ Կոսէն Մարիամայ:

Ն. Որդին Եստուծոյ յետ մարդանալոյն զի՞նչ կոչեցաւ:

Պ. Կոչեցաւ Յիսուս, Քրիստոս, Մեսիայ, Իմանուէլ:

Ն. Յառաջ քան զմարդանալն զի՞նչ կոչէր:

Պ. Կոչէր Բան, Միածին, Որդի:

Ն. Օր՞նչ նշանակէ Յիսուս, և որ լեզուի բառ է:

Պ. Նշանակէ Փրկիչ, և Նբրայեցւոց լեզուի բառ է:

Ն. Ի՞նչ պատճառաւ այդպէս կոչի:

Պ. Այն պատճառաւ՝ որ Նա զմարդկային ազգը փրկեց ՚ի դժոխոց և ՚ի ձեռաց սատանայի:

Ն. Ինչո՞վ փրկեց:

Պ. Իւր չարչարանօք և մահուամբ:

Ն. Քրիստոս և Մեռիայ՝ որ լեզուաց բառք են, և զի՞նչ նշանակեն:

Պ. Քրիստոս՝ Յուսարէն է, և Մեռիայ՝ Նբրայեցերէն. երկուքն ևս նշանակեն Օթեալ:

Ն. Ի՞նչ պատճառաւ կոչի Օթեալ:

Պ. Այն պատճառաւ՝ որ Նա օծեալ էր ՚ի շողոյն Սրբոյ, որպէս ինքն ասաց. «Շողի Տեառն ՚ի վերայ իմ վասն որոյ և օծ իսկ զիս» *:

Ն. Ուրեմն ի՞նչ եղև Նա այնու օծմամբ:

Պ. Եղև Քահանայապետ, Թագաւոր յաւիտենական, և Մարգարէ ՚ի վեր քան զամենայն մարգարէս:

* Ղուկ. Դ. 18:

Ն. Ո՞ր լեզուի բառ է Իմանուէլ, և զի՞նչ թարգմանի:

Պ. Նբրայեցւոց լեզուի բառ է, և թարգմանի՝ Ընդ Դեպ Աստուծոյ:

Ն. Ի՞նչ ինչ արար Որդին Աստուծոյ յեաճնանելոյն մարմնով ՚ի Առաջին:

Պ. Աստարեց զայն ամենայն խորհուրդքը կամ գործքերը մարդեղութեան, որք զուշակուած էին ՚ի մարդարեից:

Ն. Ո՞րք են զլեաւորքն այն խորհրդոց կամ գործոց:

Պ. Եւ՝ Մկրտութիւնն, Քարոզութիւնքն, շրջագործութիւնքն, Չարչարանքն, Մահն, Թաղումն, Յարութիւնն, շամբ բարձումն և նստելն ընդ աջմէ շօր:

Ն. Ուրե՞նչ կոչին այդոքիկ յատկապէս:

Պ. Կոչին Տնօրէնութիւնք կամ Տնօրինականք Քրիստոսի:

Ե. ՄԻԻՍԱՆԿԱՄ ԳԱՆՈՒՍՏ ԲԲՒՍՏՈՒՅ

Ն. Կրկին անգամ դա՞րո՞ց է Քրիստոս յաշխարհ:

Պ. Այո՛, դա՞րոց է իւր Աստուածային զօրութեամբ և փառօք:

ՊԵՏԼԱՍԻ

- Ժ. Ստան էր զալոց է:
 Պ. Ստան դատելոյ թէ՛ գիկնդանի մարդիկը
 և թէ՛ զմեռեալքը:
 Ժ. Երբ պիտի լինի այդ:
 Պ. Մեզ անդիտելի է. վասն զի Քրիստոս
 չկամեցաւ յայտնել:

Զ. ԻՋՈՒՄՆ ՀՈԳԻԹՅՈՒ ՍՐԲՈՑ Ի ՅՈՐԴԱՆԱՆ

- Ժ. Հոգին Սուրբ երբ իջաւ 'ի Յորդանան:
 Պ. Երբ որ Քրիստոս մկրտուեցաւ անդ 'ի
 Յովհաննէս Սկրաչէն:
 Ժ. Ի՞նչպէս իջաւ:
 Պ. Եղանակերպ երևամբ:
 Ժ. Ինչո՞ւ համար:
 Պ. Քրիստոսի Աստուածութիւնը յայտ-
 նելոյ համար, և վկայելոյ՝ թէ՛ Նա է
 ճշմարիտ Որդի Աստուծոյ:

Է. ԵԿԵՂԵՑԻ ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՔ ՆՈՐԱ

- Ժ. Եկեղեցի որ լեզուի բառ է, և զե՞նչ նշա-
 նակէ:
 Պ. Յունական բառ է, և նշանակէ Ժողով
 կամ Ժողովուրդ:

- Ժ. Քրիստոսի ժողովուրդն որն է:
 Պ. Ամենայն ճշմարիտ քրիստոնեայք:
 Ժ. Եկեղեցին Քրիստոսի քանի՞նչան կամ
 յատկութիւն ունի:
 Պ. Չորս, այսինքն՝ Միութիւն, Սրբու-
 թիւն, Բնութեան հանութիւն, և Առա-
 քեղականութիւն:
 Ժ. Եկեղեցին ի՞նչ պատճառաւ կոչի Մի:
 Պ. Այն պատճառաւ՝ որ ամենայն քրիս-
 տոնեայք միով հաւատով զմի Քրիս-
 տոս՝ զմի Աստուած պաշտեն:
 Ժ. Ի՞նչ պատճառաւ կոչի Միութիւն:
 Պ. Այն պատճառաւ՝ որ ամենայն քրիս-
 տոնեայք մկրտութեամբ սրբեալ են 'ի մե-
 ղաց, և Քրիստոնէական հաւատքն
 սրբութիւն քարոզէ:
 Ժ. Եկեղեցւոյն Քրիստոսի Բնութեան
 կոչուելոյ պատճառն ի՞նչ է:
 Պ. Այն է՝ որ Քրիստոնէութիւնն շա-
 ազգաց մէջ տարածեալ է, և մինչև 'ի
 կատարած աշխարհի մնալոց է:
 Ժ. Առաքելական կոչուելոյ պատճառն ի՞նչ է:
 Պ. Այն է՝ որ Քրիստոնէական հաւատքն

ի ձեռն Լաքեղոց քարոզեցաւ, և Լաւ
քելական բանից վերայ հաստատեալ է:

Հ. Եկեղեցին քանի՞ խորհուրդ ունի:

Պ. Եօթն՝

ա. Սկրտութիւն:

բ. Ղրոշմ:

գ. Եպաշխարութիւն:

դ. Հաղորդութիւն:

ե. Եմուսնութիւն:

զ. Կարգ կամ Ձեռնադրութիւն:

է. Օծումն հիւանդաց:

Հ. Յայդ խորհրդոց քանիքն անկրկնելի են:

Պ. Երեքն, որք են՝ Սկրտութիւն, Ղրոշմ,
Կարգ:

Հ. Սկրտութիւն բառի նշանակութիւնն
ի՞նչ է:

Պ. Լռացոմն:

Հ. Որով օրինակաւ կատարի Սկրտու-
թիւնն:

Պ. Երեք անգամ ՚ի ջուրն ընկղմելով զերե-
խայն յանուն ամենասուրբ Երրորդու-
թեան, Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ:

Հ. Ինչի՞նչ նշանակ երեք անգամ ընկղմումն:

Պ. Վրիստոսի երեքօրեայ թաղման:

Հ. Ի՞նչ օգուտ ունի այդ խորհուրդ:

Պ. Սրբէ զերեխայն յայն մեղաց՝ որոյ մէջ
ծնուած է նա, այսինքն՝ ՚ի Սկզբնական
մեղաց:

Հ. Ղրոշմ զի՞նչ նշանակէ:

Պ. Նշան կամ Սինի:

Հ. Որպէս կատարէ քահանայն զայդ խոր-
հուրդ:

Պ. Օծանելով մեռնող զՍկրտուածի ճա-
կատը, ևս և զգլխարանքը, այսինքն՝
զաչքը, զականջքը, զհոտակիւրը, ևն:

Հ. Ղրոշմի օգուտն ի՞նչ է:

Պ. Չօրացուցանէ զընդունողը զՎրիստո-
նէական հաւատը պահելու, և Վրիս-
տոսի անուանակից առնէ:

Հ. Եպաշխարութիւն բառն զի՞նչ նշանակէ:

Պ. Եպա աշխարհ, այսինքն՝ յետ մեղան-
չելոյն լալ՝ ցաւիլ՝ սգալ ՚ի վերայ գոր-
ծեալ մեղաց:

Հ. Երբ կատարեալ համարի Եպաշխարու-
թիւնն:

Պ. Երբ որ կատարուի Օղջմամբ սրտի,
Խոստովանութեամբ, և վճարմամբ Ե-
պաշխարանաց:

Հ. Ինչով վճարի Եպաշխարանքն:

Պ. Եղօթիւք, Պահօք, և Ողորմութեամբ:

—

Հ. Հաղորդո՞ւնք թաւի նշանակութիւնն
ի՞նչ է:

Պ. Աղորդո՞ւնք կամ Սահակոյո՞ւնք:

Հ. Ի՞նչ պատճառաւ այդպէս կոչի:

Պ. Եւ յն պատճառաւ՝ որ եթէ արժանապէս
ճաշակէ քրիստոնեայն զՔրիստոսի մար-
միւր և արիւնը՝ ընդ տեսակաւ հացի և
գինեոյ, հաղորդի՝ այսինքն՝ միանայ ընդ
նմա հոգւով:

—

Հ. Երբեք չի՞նք տեսնուիր հոգւոյն ո՞րն է:

Պ. Պսակն է, որով հարսն ու փեսայն ան-
բաժանելի կապակցին և կենակից ընին
միմեանց՝ յօրինակ անբաժան միաւորու-
թեան Քրիստոսի ընդ սուրբ Եկեղեցւոյ:

Հ. Կարգն ի՞նչ է:

Պ. Ի՛նչ հոգեւոր և սուրբ պաշտօն Եստուա-
ծային, որ Չեռապոյո՞ւնք ևս կոչի:

Հ. Ի՞նչ պատճառաւ կոչի Չեռապոյո՞-
ւնք:

Պ. Եւ յն պատճառաւ՝ որ եպիսկոպոսն զձեռ-
քը ընծայուածի զլիւին զնեղով և աղօ-
թելով՝ տայ նմա հոգեւոր իշխանութիւն,
և կարգէ զնա ի պաշտօն Եկեղեցւոյ:

Հ. Քանի՞ աստիճան ունի Կարգն:

Պ. Եօթն, որք են՝

ա. Դռնապանութիւն:

բ. Դպրութիւն:

գ. Երգմեցուցչութիւն:

դ. Ջահընկալութիւն:

ե. Ախսասարկաւազութիւն:

զ. Սարկաւազութիւն:

է. Քահանայութիւն:

Հ. Եպիսկոպոսութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ի՛նչ զլիւաւոր քահանայութիւն. ուստի
կոչի և Քահանայապետո՞ւնք:

Հ. Աթոռակիսութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ի՛նչ զլիւաւոր եպիսկոպոսութիւն՝ հան-

ղերձ ընդհանրական և ծայրագոյն իշխանութեամբ ՚ի վերայ ողջոյն ազգի։ ուստի կոչի և Եպիսկոպոսապետ-Յիւն։

—

Հ. Հիւանդաց Օծումն որն է։

Պ. Ե՛յն օծումն է՝ որ հիւանդաց համար սահմանեալ է։

Հ. Ինչո՞վ կատարի։

Պ. Աղօթիւք, և օծմամբ օրհնեալ իւղոյ։

Հ. Եռանց օծման իւղոյ չէ՞ կարելի զայդ խորհուրդդ կատարել։

Պ. Կարելի է, որպէս կատարէ Հայոց Եկեղեցին՝ միայն քահանայից աղօթիւք։

Ը. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՌԵԼՈՅ

Հ. „Յարուծիւն մեռելոց“ ասելով՝ զե՞նչ պարտ է իմանալ։

Պ. Պարտ է իմանալ՝ թէ մեռեալ մարդոց մարմինքն ՚ի վերջին դատաստանի օրն՝ իւրեանց հոգւոց հետ միաւորուելով՝ պիտի յառնեն (այսինքն՝ կենդանանան) Եստուծոյ հրամանաւ։

Թ. ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

Հ. Օվերջին դատաստանը ո՞վ պիտի առնէ։

Պ. Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս։

Հ. Ի՞նչպէս։

Պ. Յետ բաժանելոյ զարդարքը ՚ի մեղաւորաց, ամենայն մարդոց վարձ կամ պատիժ պիտի տայ՝ ըստ իւրեանց գործոց։

Հ. Ո՞ր պիտի լինին արդարքն, և ո՞ր մեղաւորքն։

Պ. Արդարքն պիտի լինին յերկնից արքայ-ուծեան, և մեղաւորքն ՚ի դժոխս։

Հ. Արքայուծիւնն ի՞նչ է։

Պ. Եւրպիսի երանաւէտ վիճակ կամ կեանք մի է, զոր ոչ աչք է տեսած, ոչ ականջ է լսած, և ոչ լեզու կարէ պատմել։

Հ. Դժոխքն ի՞նչ է։

Պ. Եւրպիսի չարաչար վիճակ մի է, որ լինի ամենատեսակ տանջանք և թշուառութեամբ։

ԳԼ: Բ

ՅՈՅՍ

Հ. Օգինչ ինչ պարտիմք յոսալ յԼս-
տուծոյ:

Պ. Պարտիմք յոսալ վայելելոյ վայն ամե-
նայն բարիքը՝ զորս խոստացեալ է Լս-
տուած իւր սիրելեացն:

Հ. Որպիսի բարիք խոստացեալ է:

Պ. Խոստացեալ է կեանք, հանգիստ, և
երանութիւն անվախճան:

ԳԼ: Գ

ՍԵՐ

Հ. Եստուծոյ սէրն զինչ պահանջէ 'ի
մարդոյ:

Պ. Պահանջէ զնորա օրէնքը կամ պա-
տուիրանքը պահել:

Հ. Օգինչ հրամայեն Եստուածային Օ-
րէնքն:

Պ. Ի չար գործոց հեռանալ, և գործել
զբարի:

Հ. Օրէնքն քանի՞ տեսակ է:

Պ. Երկու տեսակ է, Բնական և Դրական:

Հ. Բնական Օրէնքն ո՞րն է:

Պ. Մարդոյ խղճմտանքն է, որ 'ի բնէ՝ այ-
սինքն 'ի ծննդենէ՝ տպաւորեալ է ամե-
նայն մարդոց սրտի մէջ:

Հ. Եւլ ի՞նչ Օրէնքներ ծնան 'ի Բնական
Օրինաց:

Պ. Եմենայն Քաղաքական և Դատաստա-
նական Օրէնքներ, որք հաստատեցան
և հաստատին յօրինաւոր Թաղաւորաց
և յԵշխանաց:

Հ. Պարտական եմք հնազանդիլ և այնպի-
սի Օրինաց:

Պ. Եւր, պարտիմք հնազանդիլ իբրեւ Ես-
տուծոյ հրամանի, որպէս զրուս՝ են զըլ-
խաւոր Եռաքեալքն Պետրոս և Պաւղոս*:

* Հնազանդ լերուք ամենայն մարդկեղէն ստեղ-
ծուածոյ. եթէ Թաղաւորի՝ իբրեւ առաւել ումեք, եթէ

Հ. Դրական Օրէնքն որն է:

Պ. Այն է՝ որ յետ Բնական օրինաց դրուեալ, և բաժանի ՚ի Հին և ՚ի Նոր:

Հ. Հին Օրէնքն որն է:

Պ. Այն է՝ զոր Աստուած Մովսէս մարգարէի ձեռամբ տուաւ:

Հ. Ո՞ր տեղ և երբ:

Պ. Ի Սինա լեռին, յիսներորդ օրումը՝ յետ երանելոյ Խարայէլացւոց յԵղիպտոսէ:

Հ. Քանի՞ տեսակ էր Հին Օրէնքն:

Պ. Երեք տեսակ էր, այսինքն՝ Բարոյական, Ծիսական, և Վատաստանական:

Հ. Քրիստոս հաստատեց վերստին զայդ Օրէնքները:

Պ. Հաստատեց միայն զԲարոյական Օրէնքը՝ ուստի և ամենայն քրիստոնեայք պարտական են պահելու զայն:

դատաւորաց՝ իբրեւ ՚ի նմանէ առաքելոց՝ (Խ Գեորգ. Բ. 13. 14):

»Որ հակառակ կայ իշխանութեանն, Աստուծոյ հրամանին հակառակ կայ՝ (Հռոմ. ԺԳ. 2):

Հ. Ո՞րք են Բարոյական Օրէնքն:

Պ. Աստուծոյ տաճն Պատուիրանքն են, որք գրուած էին յերկու քարեղէն տախտակաց վերայ:

Հ. Ասո՞ղ տաճն Պատուիրանքը:

Պ. Խ. Սի եղելին քեզ այլ աստուածք՝ բաց յինէն:

Բ. Սի արասցես կուռս:

Գ. Սի առնուցուս զանուն Աստուծոյ քո ՚ի վերայ սնոտեաց:

Դ. Յիշեա՛ սրբել զոր Հաբաթու:

Ե. Պատուեա՛ զհայր քո և զմայր:

Զ. Սի սպանաներ:

Է. Սի շնար:

Ը. Սի գողանար:

Թ. Սի սուտ վկայեր:

Ժ. Սի ցանկանար տան ընկերի քո, և էն:

Հ. Օհնչ հրամայէ Աստուած Սի եղելին քեզ այլ աստուածք՝ բաց յինէն՝ ասելով:

Պ. Հրամայէ՛ որ բաց ՚ի միոյն Աստուծոյ՝ այլ Աստուած չճանաչեմք:

Հ. „Մի արացես կուռս“ ասելով՝ զե՛նչ հրամայէ Մատուած:

Պ. Հրամայէ՛ որ կուռք (այսինքն՝ ՚ի քարէ՛ ՚ի փայտէ կամ յայլ նիւթոց շինուած պատկեր) չպաշտեմք:

—

Հ. „Մի՛ առնուցուս զանուն Մատուծոյ քո՛ ՚ի վերայ սնտուաց“ ասելով՝ զե՛նչ հրամայէ:

Պ. Հրամայէ՛ ոչինչ բաների համար Մատուծոյ անուամբ չերգուիլ:

—

Հ. Շաբաթի ո՞ր լիզուի բառ է, և զե՛նչ նշանակէ:

Պ. Ներբայեցւոց լիզուի բառ է, և նշանակէ Հանգիստ:

Հ. Ո՞րն է քրիստոնէից Հանգստեան օրն:

Պ. Աւերակէն, որ աշխարհի ստեղծման առաջին օրն է, վասն որոյ կոչի նաև Միաշաբաթ:

Հ. Ո՞րք սահմանեցին՝ Շաբաթի տեղ ըզ-
Աւերակէն պահել:

Պ. Մոաքեալքն սահմանեցին զկնի Քրիստոսի համբարձման:

Հ. Ինչո՞ւ համար:

Պ. Այնոր համար՝ որ յայն օրումը յառեալ Քրիստոս, և յայն օրումը իջաւ Հոգին Սուրբ յՄոաքեայի վերայ ՚ի վերնատան:

Հ. Հայոց բառ է Աւերակէ:

Պ. Ո՛չ այլ՝ Յունաց բառ է. Հայերէն թարգմանի Տէրո-նական:

Հ. Ի՞նչպէս պարտ է սուրբ պահել զԱւերակէն:

Պ. Ի ծառայական դործոց ազատ մնալով, և հոգեշահ դործոց պարապելով:

Հ. Ծառայական դործքն ի՞նչ են:

Պ. Այն աշխատութիւնքն են՝ որք մարմնաւոր շահուց համար լինին:

Հ. Հոգեշահ դործքն ի՞նչ են:

Պ. Այսոքիկ են. յեկեղեցի՝ զնալ, աղօթել, քարոզ լսել ՚ի քահանայից կամ յԱռաջնորդաց, Աւետարան կամ այլ հոգեւոր գրեանք կարդալ, և այլն:

—

ձ. „Պատուեն զհայր քո և զմայր“ ասե-
լով զինչ հրամայէ Մատուած:

Պ. Հրամայէ՝ պատուել սիրով և հնազան-
դութեամբ ոչ միայն զմեր մարմնաւոր
ծնողքը, այլ և զհոգեւոր ծնողքը, որք
են՝ հոգեւոր ձովիւք, Սարժապետք, և
այլ երախտագործ անձինք:

ձ. Մատուած զինչ հրամայէ “Սի՛ սպա-
նաներ, Սի՛ շնար, Սի՛ գոզանար, Սի՛
սուտ վկայեր” ասելով:

Պ. Հրամայէ՝ որ պատճառ չլինիմք մեր
կամօք՝ ոչ մեր և ոչ այլոց մահուան.
չնութիւն և գողութիւն չառնեմք, և
սուտ բանի վկայ չլինիմք:

ձ. „Սի՛ ցանկանար տան ընկերի քո“ ա-
սելով զինչ հրամայէ Մատուած:

Պ. Հրամայէ՝ որ մեր ընկերաց ստացուածքը
չյափշտակեմք:

ձ. Նոր Օրէնքն որն է:

Պ. Ի Քրիստոսէ աւանդեալ և յԱռաքե-
լոց քարոզեալ և գրեալ բանքն են:

ձ. Օրինչ ինչ հրամայեն Նոր Օրէնքն:

Պ. Հրամայեն՝ յոր և իցէ մեղաց կամ ի
մոլութեանց զգուշանալ, և առաքինու-
թիւն գործել:

ձ. Մեղքն քանի՞ տեսակ է:

Պ. Նրկու. Սկզբնական, և Ներգործական:

ձ. Որն է Սկզբնական մեղքն:

Պ. Ազամային մեղքն է, որ է անհնազան-
դութիւն պատուիրանացն Մատուծոյ:

ձ. Ներգործականն որն է:

Պ. Այն է՝ զոր մեք մեզէն գործեմք յեա
մկրտութեան:

ձ. Ի քանի՞ն բաժանի:

Պ. Յերկուս, այսինքն՝ ի Մահուչափ, և
ի Ներելի:

ձ. Ո՞րք են Մահուչափքն, և ո՞րք Ներելիքն:

Պ. Մահուչափ կոչին ծանր ծանր մեղքերն,
և Ներելի՝ փոքր և թեթեւ մեղքերն:

ձ. Գլխաւոր մոլութիւնքն քանի՞ են:

Պ. Եօթն. Հպարտութիւն, Նախանձ,

Բարկութիւն, Ծուլութիւն, Ագահութիւն, Որկրամոլութիւն, Բղջատութիւն:

Հ. Ոչք են՝ այդ մոլութեանց հակառակ՝ առաքինութիւնքն:

Պ. Այսոքիկ. Խոնարհութիւն, Լռեցյալութիւն, Հեղութիւն, Արիութիւն, Ողորմածութիւն, Բարեխառնութիւն, Ողջատհոնութիւն:

Հ. Ինչով կարելի է մեզ ազատ ֆնալ. 'ի մեղաց կամ 'ի մոլութեանց:

Պ. Մեր յօժարակամ ջանիւք, և Աստուծոյ շնորհօքն՝ զոր պարտիմք աղօթիւք խնդրել:

—

Հ. Քանի՞ կերպ է Աղօթքն:

Պ. Երկու. Հրապարակական, և Առանձնական:

Հ. Որն է Հրապարակականն:

Պ. Այն է՝ որ եկեղեցւոյ մէջ լինի կարգաւորեալ ժամասացութեամբ:

Հ. Առանձնականն որն է:

Պ. Այն է՝ զոր մէք առանձին կատարեմք:

ուղղափառ հաւատով՝ և բարի գործով՝ և սուրբ մարմնոյ և արեան քո հաղորդութիւն գալ առ քեզ. և ողորմ:

Բարեբաժնէք Տէր, հրեշտակի բարւոյ յանձն արասցես զիս՝ քաղցրութիւն աւանդել զհոգի իմ, և անխռով անցուցանել ընդ չարութիւն այսոցն՝ որք են 'ի ներքոյ երկնից. և ողորմ:

Լոյս ճշմարիտ՝ Քրիստոս, արժանաւորեա՛ զհոգի իմ ուրախութեամբ տեսանել ըզլոյս փառաց քոց՝ 'ի կոչման աւուրն, և հանգչել յուսով բարեաց յօթեանս արդարոց մինչև յօր մեծի գալստեան քոյ. և ողորմ:

Պատաւոր արդար, յորժամ դաս փառօք Հօր դատել զկենդանիս և զմեռեալս, մի մտաներ 'ի դատաստան ընդ ծառայի քում, այլ փրկեա՛ զիս 'ի յաւիտենական հրոյն, և լսելի՛ արա ինձ զերանաւէտ կոչումն արդարոց յերկնից արքայութիւնդ. և ողորմ:

Ամենողորմ Տէր, ողորմեա՛ ամենայն հաւատացեալոց 'ի քեզ, իմոց և օտարաց, ծանօթից և անծանօթից, կենդանեաց և մեռելոց. շնորհեա՛ և թշնամեաց իմոց և ատելեաց զթուղութիւն՝ որ առ իս յանցանաց, և դարձն

զնոսա 'ի չարեացն՝ զոր ունին վասն իմ, զի
ողորմութե քուժ արժանի եղեցին. և ողորմ:

Փառաւորեալ Տէր, ընկալ զաղաչանս ծա-
ռայիս քո, և կատարեալ 'ի բարի զինդրուածս
իմ՝ բարեխօսութիւն սրբուհւոյ Աստուածած-
նին՝ և Յովհաննու Մկրտչին, և սրբոյն
Ստեփաննոսի՝ Նախավկային, և սրբոյն Պրի-
գորի մերոյ Առսաւորչին, և սրբոց Առաքե-
լոց, Մարգարէից, Աշարդապետաց, Մարտի-
րոսաց, Հայրապետաց, Ճգնաւորաց, Առ-
սանաց, Միանձանց, և ամենայն սրբոց քոց՝
երկնաւորաց և երկրաւորաց: Եւ քեզ փառք
և երկրպագութիւն անբաժանելի սուրբ Եր-
րորդութեդ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Վ Ե Ր Զ

Մ Մ Հայագիտական գրադարան

MAL017975

10